

EnergiIntelligent Dalarna Verksamhetsplan 2008

Innehållsförteckning

Inledning	4
I. ARBETSPLAN FÖR 2008	5
Samverkans- och informationsinsatser	5
Kommunerna	6
Industri och näringsliv	7
Fastighetsägarna	8
Turistnäringen	8
När- och fjärrvärme inkl kraftvärme	9
Förnybar energi	9
Transporter	11
Uppföljning	11
II. ORGANISATION, GENOMFÖRANDE OCH EKONOMI	12
Organisationsstruktur	12
Genomförande	14
Ekonomi	15
Bilaga:	
Energiprogrammets vision, mål och handlingsplan	16

Verksamhetsplan 2008

Inledning

EnergiIntelligent Dalarna är ett regionalt energiprogram som tagits fram i bred länssamverkan och som fastställdes av Länsstyrelsen våren 2006 efter bred remiss. Det syftar till fördjupad samverkan och ett intensifierat åtgärdsarbete för att nå hållbara och miljöanpassade energilösningar i Dalarna. Programmet ska bidra till de ambitioner som uttrycks i Dalastrategin, det regionala utvecklingsprogrammet, och till Dalarnas miljömål för energi- och klimatpåverkan. EnergiIntelligent Dalarna är en åtgärd i Dalarnas miljömål inom målen *Begränsad klimatpåverkan* och *God bebyggd miljö*.

Programmets **beslutsdel** omfattar vision, mål och åtgärder. De 63 åtgärderna har strukturerats i sex huvudområden med 15 olika delområden. I en **underlagsdel** finns för varje område en omvärlds- och nulägesbeskrivning och strategisk analys. I programmet behandlas de flesta energifrågor av betydelse, dock inte transporter. En särskilt transportstrategi tas fram under 2008 av Dala-MaTs, projektet för hållbara transporter där Region Dalarna är huvudman.

Med programmet som utgångspunkt har **en regional samverkansprocess** påbörjats under 2006. I organisationen för denna deltar representanter för offentliga organisationer, näringslivet, m.fl. Länsstyrelsen står för processens **sekretariat**. Samverkansprocessens främsta uppgifter är att stå för samverkans- och informationsinsatser, uppföljning och att stimulera att åtgärder genomförs av olika aktörer i länet. De allra flesta av programmets 63 åtgärder är tänkta att genomföras av olika aktörer enskilt eller inom ramen för olika samverkansprocesser.

Målsättningen är att samtliga åtgärder i programmet är påbörjade 2008. Efter de första verksamhetsåren kan konstateras att genomförandet kan få en delvis annan utformning än vad som ursprungligen avsågs. Nya åtgärder tillkommer också till följd av nya mål och styrmedel. Allt eftersom arbetet fördjupas identifieras nya åtgärdsbehov.

Verksamhetsplanen är indelad i två delar. **Del I** redovisar insatser som genomförs under 2008 och **del II** organisation, hur arbetet genomförs och ekonomi. En sammanfattning av energiprogrammets beslutsdel finns med som bilaga. Energiprogrammet finns att hämta på www.energiintelligent.se. Den finns även i tryckt version.

EnergiIntelligent Dalarna har uppmärksammats nationellt och av övriga län/regioner. Dalarna är först med att påbörja en regional energisamverkan av detta slag och ta fram ett regionalt energiprogram i syfte att nå miljömål och regionala utvecklingsmål. Nu följer flera län efter och mer formella uppdrag är också att vänta till länen från central nivå som en följd av den ökade uppmärksamheten av betydelsen av insatser och strategisk samverkan kring energi- och klimatfrågor på den regionala nivån.

I. Arbetsplan för 2008

Uppmärksamheten på energi- och klimatfrågorna har ökat under 2007, bl.a. genom IPCC:s rapporter. Klimatproblemen bedöms allvarligare än tidigare och det mesta tyder på att uppmärksamheten på dessa frågor kommer att fortsätta skärpas. I underlag inför kommande riksdagsbeslut, inte minst det klimatpolitiska som tas 2008, betonas även betydelsen av att utveckla det regionala och lokala arbetet. Detta märks även i uppdrag till olika myndigheter.

Arbetsplanen för 2008 utgår från det arbete som utförs av energiprogrammets **sekretariat** på länsstyrelsen. I arbetsplanen tar vi också upp de **samverkande processer** som arbetar inom sina respektive områden i länet, samt de insatser som görs inom andra enheter på länsstyrelsen. Därutöver pågår mycket runt om i länet inom energiområdet som svarar upp till de 63 åtgärder som ingår i programmet. Några av dem nämns i arbetsplanen. Indelningen i redovisningen följer energiprogrammets åtgärdsområden. I arbetsplanen har vi dock lagt till området Transporter.

De insatser som sekretariatet och samverkansfunktionerna inom EnergiIntelligent Dalarna tar ett särskilt ansvar för redovisas för sig och de som genomförs av olika aktörer och processer redovisas för sig.

I arbetsplanen har vi identifierat några sakområden som är särskilt viktiga att **sekretariatet** ska arbeta med under året. Inom alla områden bidrar sekretariatet vid behov till att **stimulera insatser och samverkan**. Dessutom arbetar sekretariatet med insatser för **samordning, information och uppföljning**, både av hela programmet och inom de olika områdena.

Inom varje område redovisas insatser som ska initieras eller genomföras 2008. Flera åtgärder är påbörjade under 2007 och fortsätter till nästa år. För varje insats anges vilken åtgärd eller vilka åtgärder i energiprogrammet som särskilt berörs. En del av insatserna är beroende av att **extern finansiering** tillförs programmet, de har i arbetsplanen markerats med en *.

Samverkans- och informationsinsatser

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- **Möten** med styrgrupp, AU/samverkansgrupp och referensgrupp sker fortlöpande.
- Ett **regionalt energiseminarium** genomförs för sjätte året i rad i bred samverkan. Seminariet blir samlingspunkt för aktörer inom energiområdet och andra intresserade. Det ska bidra till att föra energi- och klimatarbetet i länet framåt, visa goda exempel på genomförda åtgärder och stämna av EnergiIntelligent Dalarna. Det ska även bidra till fördjupning och ökad kunskap. Genomförs 15 maj 2008.
- **Hemsida** för EnergiIntelligent Dalarna har etablerats. Kompletteras med intressanta nyheter och goda exempel. Hemsidans struktur och innehåll utvecklas fortlöpande.

- Ett digitalt **nyhetsbrev** innehållande regionala och nationellt intressanta nyhetsnotiser distribueras till intresserade. Genomförs ca 2 - 4 gånger per år. Sker fortlöpande.
- Samverkan med **studieförbund och skolor** för att öka folkbildningen inom energi- och klimatområdet samt att **nå ut till allmänheten via TV och andra media** är viktigt. Möjliga insatser utreds och initieras om möjligt under året.
- **Övrig samverkan.** Formerna för samverkan med olika aktörer och samverkande processer utvecklas fortlöpande, bl.a. inom ramen för de seminarier som genomförs i anslutning till samverkansprojektet "Kommunala klimatstrategier/energiplaner", och andra möten som tar upp klimat- och energiproblematiken.
- Vid behov bidra till att **stimulera insatser och samverkan** inom alla områden i arbetsplanen. Sker fortlöpande.
- **En Mål 2-ansökan lämnas in** för finansiering av samverkans- och informationsinsatser och åtgärder som inte tas om hand på annat sätt och som har näringslivs- och utvecklingsfokus. Genomförs kring årsskiftet 2007/2008.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Berör samtliga åtgärder i programmet.

Kommunerna

Här avses kommunernas roll vad gäller energirådgivning, energiplanering, ägarstyrning av energirelaterade verksamheter och samverkan. Kommunerna har fler energi- och klimatrelaterade uppgifter som behandlas under andra områden.

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- En huvuduppgift för EnergiIntelligent Dalarnas sekretariat under året blir att genomföra projektet **kommunala energiplaner/klimatstrategier**, som påbörjats 2007. I regional samverkan genomförs en seminarieserie och utarbetas en gemensam modell, en mall, för energiplaner/klimatstrategier, omfattande bakgrund/nuläge, förslag till mål/delmål, åtgärder och uppföljning. Samtliga 15 kommuner deltar i projektet och nio av dem tar fram nya planer/strategier. Samverkan sker med Naturvårdsverket. Erfarenheterna av projektet ska spridas till andra regioner. Klart i december 2008

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Kommunerna – Energiplanering: Åtgärd 1 och 2.

- Inom ramen för projektet kommunala energiplaner/klimatstrategier behandlas **ägarstyrning av bolag**, bl.a. genom ett seminarium den 10 januari. Klart 2008.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Kommunerna – Ägarstyrning av bolag: Åtgärd 1 och 2.

Andra aktörer och processer genomför:

- Gävle Dala Energikontor har i uppdrag av Energimyndigheten att samordna och stödja **kommunernas energirådgivning**. I energiprogrammet är insatser för att utveckla energirådgivningen ett prioriterat område. Projektet kommunala energiplaner/klimatstrategier (se ovan) behandlar även detta. Genomförs fortlöpande.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Kommunerna – Energirådgivning: Kan beröra samtliga åtgärder 1–9.

- I länet drivs ett **Klimpprogram** – lokalt klimatinvesteringsprogram – i Leksand. Rättviks Klimpprogram avslutades i december 2007, slutrapport lämnas i mars 2008. Inför 2008 års Klimpomgång har Gagnef och Ludvika sökt. Beslut från Naturvårdsverket väntas i maj.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Kommunerna – Energirådgivning: Åtgärd 4, 5, 6, 7 och 9

Industrin – Effektivisering Åtgärd: 3 och 5

Fastighetsägarna – Konvertering: Åtgärd 3.

När- och fjärrvärme – Utbyggnad av befintliga och nya system: Samtliga åtgärder

Industri och näringsliv

Andra aktörer och processer genomför:

- Ett **energitillsynsprojekt** har etablerats av Länsstyrelsen med målet att ett 90-tal större och medelstora företag ska upprätta egna energiplaner. Under 2007 har flera kommuner börjat arbeta med energitillsyn inom länsprojektet. Genomförs fortlöpande.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Industri och näringsliv – Tillsyn: Åtgärd 1–5.

- Länsstyrelsens näringslivsenhet kommer att avsätta **företagsstödsmedel till konsult-checkar** för energikartläggning i företag. Genomförs under året.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Industri och näringsliv – Effektivisering: Åtgärd 1.

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Åtgärd 3.

- Stiftelsen Teknikdalen kommer att i samarbete med Högskolan Dalarna genomföra en miljöteknikstudie, för att kartlägga vilka företag som finns idag och identifiera intressanta utvecklingsprojekt inom området.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Industri och näringsliv – Effektivisering: Åtgärd 5

Fastighetsägarna – Effektivisering: Åtgärd 7

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: åtgärd 1, 2 och 7.

Fastighetsägarna

Andra aktörer och processer genomför:

- **ByggDialog Dalarna** arbetar i olika grupperingar med energieffektivisering under hela fastighetens livslängd. Byggdialogen är en regional motsvarighet till den nationella Bygga-bo-dialogen och en process som tar ett helhetsgrepp över bygg- och fastighetssektorns miljö- och kvalitetsarbete. Processen har sin egen planering och uppföljning. Medel från Mål 2 söks för en fortsättning av processen 2008. Genomförs fortlöpande.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Fastighetsägarna: Kan beröra samtliga åtgärder inom området.

- Stiftelsen Teknikdalen bedriver med stöd från Energimyndigheten och i samverkan med Byggdialog Dalarna projektet **Energiligan Dalarna**. Där deltar fastighetsägare som får hjälp med att utveckla metoder för uppföljning och mätning. Genomförs fortlöpande till juni 2008. Projektet bör utvecklas och medel sökas för en flerårig fortsättning – eventuellt genom en samordnad Mål 2 ansökan tillsammans med EID.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Fastighetsägarna – Effektivisering: Åtgärd 2, 4 och 5.

- Säkerställa att **EG-direktiv inom byggsektorn - bl.a. energideklarationer** blir positiva verktyg för att identifiera och genomföra energieffektiviseringsåtgärder i byggnader i Dalarna. Genomförs av bl.a. ByggDialog Dalarna, Gävle Dalarna Energikontor och Högskolan Dalarna i samverkan. Kartläggning och möten med konsulter, ev bildande av konsultnätverk. Genomförs fortlöpande med start under våren 2008.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Fastighetsägarna – Effektivisering: Åtgärd 1, 2, 4 och 5.

Kommuner – Energirådgivning: Åtgärd 9.

Turistnäringen (i vintersportområden)

Andra aktörer och processer genomför:

- En förstudie till samverkansprojektet **Gränslös energisamverkan** har genomförts för Dalafjällen och Trysil under 2007 på initiativ av Länsstyrelsen. Projektet avser insatser för energiomställning i fjällen de närmaste åren. Huvudprojektet ska enligt planerna inledas 2008 som ett EU-projekt. Förstudien omfattar inte transporter men det bör övervägas att inkludera transporter i det kommande huvudprojektet eftersom Dalafjällets besöksnäring är så beroende av både gods- och personbilstransporter. Genomförs fortlöpande till 2010.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Turistnäringen – Effektivisering och minskat elberoende: Åtgärd 2–5.

När- och fjärrvärme – Uppbyggnad av befintliga och nya system: Åtgärd 1.

När- och fjärrvärme – Kraftvärmeutbyggnad: Åtgärd 1.

När- och fjärrvärme inklusive kraftvärme

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- En strategi utarbetas, tillsammans med företrädare för branschen, för hur utvecklingen av Dalarnas fjärr-, kraft- och närvärmepotential inklusive tillvaratagande av spillvärme kan stödjas. I strategin ingår en kartläggning av nuläget inom länet, och vilka potentialerna är för framtida utbyggnad. Initieras under 2008.*

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

När- och fjärrvärme - Berör samtliga åtgärder.

Kraftvärmeutbyggnad – Berör samtliga åtgärder

Andra aktörer och processer genomför:

- Flera satsningar pågår i de flesta kommuner vad gäller utbyggnad och utveckling av när-, fjärr- och kraftvärme. I Gävleborgs län finns ett samverkansprojekt för närvärme, Bionär, som kan vara ett intressant exempel för liknande samverkan inom Dalarna.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

När- och fjärrvärme: Berör samtliga åtgärder.

Förnybar energi

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- En **syntesrapport om** produktionspotential, nuvarande flöden/omsättning och outnyttjade resurser av **bioenergi** (inkl. restprodukter) i Dalarna har utarbetats och förankrats hos berörda intressenter under 2007. **Rapporten följs upp under 2008** och en diskussion förs med intressenterna inom området om hur bioenergiressurerna i länet nyttjas. Samverkan med landbygdsprogrammet, energikontoret, LRF och projektet SWX-energi. Genomförs fortlöpande under året.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Åtgärd 1–7.

- En **strategi för solenergi** arbetas fram. Det gäller både utveckling och ökat utnyttjande av solenergi i länet. I Dalarna finns stor samlad kompetens inom solenergiområdet. Initieras under 2008.*

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Åtgärd 1, 2, 3, 4 och 5.

Fastighetsägarna – Konvertering: Åtgärd 2

Andra aktörer och processer genomför:

- Projekt **SWX-energi** och **Gävle-Dala Energikontor** arbetar med att stimulera forskning, utveckling och nyetablering inom bioenergiområdet.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Samtliga åtgärder

- **Norra Dalarnas Bioenergiförening** arbetar inom länets sju nordliga kommuner med att stödja utveckling av företag och nya produkter inom energiområdet.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Åtgärd 2, 3, 4 och 5.

- **Landsbygdsprogrammet** inom länsstyrelsen stödjer utvecklingen av landsbygdsföretag inom energiområdet.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Samtliga åtgärder

- **SERC och Högskolan.** Studera möjligheterna att etablera ett regionalt energitekniskt centrum. Preliminära diskussioner har inletts för att klarlägga Högskolan Dalarnas möjligheter att fördjupa och bredda befintlig verksamhet inom energiområdet till ett energitekniskt centrum där stöd till energirådgivning och företagsutveckling ingår. Initiera installatörsutbildningar och nätverksbyggande mellan företag som arbetar med förnybar energi – bl.a. solenergi och bioenergi. Högskolan erbjuder installatörsutbildningar i solenergi. Under 2008 kommer ett program för energiteknikerutbildning att starta.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Samtliga åtgärder.

Kommunerna – Energirådgivning och Samverkan: Samtliga åtgärder

Industrin och näringslivet – Effektivisering, Tillsyn, Val av energislag: Samtliga åtgärder

Fastighetsägarna – Effektivisering, Konvertering, Upphandling: Samtliga åtgärder

Tursistnäringen – Effektivisering och minskat elberoende. Samtliga åtgärder

När- och Fjärrvärme – Utbyggnad av befintliga och nya system: Åtgärd 2, 3 och 4.

- Flera nya **biogasprojekt** är på gång i länet. Det är angeläget att tankställen för biogasdrivna fordon kommer till stånd på olika platser i länet. I samverkan med landsbygdsprogrammet och berörda organisationer bör dessa initiativ stödjas. Behovet av en strategi för utveckling och samordning av biogasprojekt i länet bör undersökas. Ev samverkan inom regionen med angränsande län – Biogas Mitt.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Samtliga åtgärder.

- Utbyggnaden av **vindkraft** fortsätter. Problem finns med att få utbyggnaden av kraftnätet att hålla jämna steg med ambitionerna vad gäller nya vindkraftverk. Planenheten på länsstyrelsen har som uppgift att stödja kommunernas planarbete för vindkraft

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Åtgärd 5.

- Effektivisering av befintliga **vattenkraftverk**.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Åtgärd 5.

Transporter

Andra aktörer och processer genomför:

- **Dala-MaTs**, samverkansprojektet för hållbara transporter i Dalarna med Region Dalarna som huvudman, fortsätter sitt arbete under 2008. **En transportstrategi tas fram** under våren som därefter förankras. Genomförs under 2008.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Energiprogrammet innehåller inga transportåtgärder.

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Åtgärd 1, 2, 4, 5, 6 och 7.

- **Lokal pendeltågstrafik.** Region Dalarna genomför under 2008 genom extern konsult en utredning kring förutsättningarna att bygga ut pendeltågstrafiken i Dalarna.

Uppföljning

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- En kort **verksamhetsberättelse inkl. statusrapport för genomförandet av alla åtgärder** i EnergiIntelligent Dalarna utarbetas årligen. Fortlöpande med start januari 2008.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Berör samtliga åtgärder i programmet.

Andra aktörer och processer genomför:

- Uppföljning av Dalarnas energibalans, tillförsel och användning av energi, sker inom ramen för länsstyrelsens **uppföljning av Dalarnas miljömål**. Under 2008 ska flera regionala och lokala energiindikatorer kunna presenteras. Även Gävle-Dala Energi-kontor arbetar med att sammanställa och analysera energistatistik. Genomförs fortlöpande.

II. Organisation, genomförande och ekonomi

I energiprogrammet beskrivs mer utförligt utgångspunkter för den regionala energisamverkan.

Organisationsstruktur

För att hålla samman energiarbetet hos de olika aktörerna och de sektorer de representerar, så att de gemensamma målen ska nås, är utvecklad regional samordning nödvändig.

Genomförandet av EnergiIntelligent Dalarna samordnas genom styrgruppen, referensgruppen samt AU/samverkansgruppen och genom sekretariatets löpande arbete.

Styrgrupp

Styrgruppen sammanträder två till fyra gånger per år.

Styrgruppens ansvar:

- Övergripande beslut om verksamhetens inriktning
- Stärka samverkan mellan organisationer, verksamheter och beslutsnivåer
- Vid behov initiera och koordinera åtgärder

Styrgruppens sammansättning 2008:

Maria Norrfalk, *Länsstyrelsen Dalarna* **Ordförande**

Anders Ahlgren, *Region Dalarna*

Martin Bergdahl, *Landstinget Dalarna* (representant för ByggDialog Dalarna)

Chris Bales, *Högskolan Dalarna*

Anders Heldemar, *Stora Enso*

Krister Söderstam, *Mittåkarna* (representant för Dala MaTs)

Christer Sjölin, *fristående energiexpert*

Per-Erik Sandberg, *Länsstyrelsen Dalarna. Adjungerad*

Programkoordinator för EnergiIntelligent Dalarna deltar som sekreterare.

Arbetsutskott/samverkansgrupp och sekretariat

Länsstyrelsen står för processens **sekretariat** och programkoordinering. Sekretariatet håller tillsammans med AU/samverkansgruppen ihop det löpande arbetet. AU/samverkansgruppen sammanträder cirka en gång per månad.

Arbetsutskottet ska:

- Bereda ärenden till styrgruppen och hantera verkställandet av deras beslut.
- Bygga upp former för en regional samverkan och initiera programmets åtgärder.
- Sprida information kring energifrågor och genomföra seminarium.
- Skapa förutsättningar för en profilering av Dalarna som föregångare i arbetet med energiintelligenta lösningar.
- Lyfta upp energifrågorna i ett miljö- och utvecklingsperspektiv.
- Genomföra uppföljning och andra insatser i anslutning till programmet.
- Samordna insatser som görs i de samverkande projekten.

Arbetsutskottets sammansättning:

Per-Erik Sandberg, Länsstyrelsen Dalarna **Ordförande**

Håkan Sternberg, Länsstyrelsen Dalarna **Sekreterare**

Svante Törnquist, Gävle-Dala Energikontor

Kia Gyllenspetz, Region Dalarna – Dala MaTs

Åke Persson, Länsstyrelsen Dalarna – ByggDialog Dalarna

Magnus Eriksson, Länsstyrelsen Dalarna, miljömålssamordnare

Under året tillkommer Anna Lindström, Länsstyrelsen

Referensgrupp – regionalt energinätverk

Referensgruppen, som utgör ett regionalt energinätverk, kallas till möten två till fyra gånger per år. I nätverket ingår representanter från berörda intressenter, bland annat företrädare för centrala och regionala myndigheter, näringsliv, industri, organisationer och föreningar. Målsättningen är att tillvarata länets samlade kompetens inom energiområdet.

Nätverkets roll:

- Verka som idébank och bollplank.
- Känna av nya influenser och utvecklingsriktningar runt om i regionen samt nationellt.
- Bidra med spetskompetens, erfarenheter och kontaktnät.

Nätverkets sammansättning 2008:

Per-Erik Sandberg, Länsstyrelsen Dalarna miljövårdsenhet **Ordförande**

Håkan Sternberg, Länsstyrelsen Dalarna miljövårdsenhet **Sekreterare**

Ann-Christine Jonell, Region Dalarna

Svante Törnquist, Gävle-Dala energikontor

Åke Persson, Byggdialog Dalarna

Åse Angland Lindvall, E.ON Gas Sverige AB

Göran Andersson, SSAB

Anders Goop, Borlänge Energi

Gunder Häggström, Stora Tunabyggen

Jan Högberg, DalaKraft

Christer Johansson, SkiStar AB

Rolf Laggar, Företagarna

Göran Bryntse, Högskolan Dalarna

Jan-Erik Liss, Högskolan Dalarna

Chris Bales, Högskolan Dalarna

Kerstin Angberg-Morgården, Energirådgivare, Smedjebackens kommun

Nils-Göran Johansson, Mora kommun

Daniel Lundqvist, Energimyndigheten

LRF, Region Dalarna

Mellanskog, Region Nord

Skogsstyrelsen, Region Mitt

Dennis Adås, Dala Energiförening

Anki Enevoldsen, Dalarnas Luftvårdsförbund

Gert Forsberg, Villaägarna

Hans Grandin, Sveriges Byggindustrier

Gordon Krmic, Norra Dalarnas Bioenergiförening

Torsten Löfgren, BioMitt

Länsstyrelsen Dalarna miljöskyddsenheten

Lars Ingelström, Länsstyrelsens plan- och beredskapsenhet

Håkan Johansson, Länsstyrelsen Dalarna lantbruksenhet

Mikael Selander, Länsstyrelsen Dalarna näringslivsenhet

Länsstyrelsen Dalarna har dessutom en *intern energigrupp* för de personer som arbetar med olika energifrågor.

Genomförande

Tyngdpunkten i verksamheten är att initiera och genomföra de åtgärder som redovisas i energiprogrammet, samt samverkan och information.

Samordning av åtgärder

Huvuddelen av energiprogrammets genomförande av åtgärder sker inom ramen för pågående sektorsarbete och verksamheter hos berörda organisationer. En bild av samverkansstrukturen och medverkande parter ses nedan. Särskilt viktiga är de samverkande processerna, ByggDialog Dalarna, Dala-MaTs och Gävle-Dala Energikontors verksamhet:

Samverkan och Information

Att arrangera mötesplatser för dialog mellan olika parter är väsentligt för att få till stånd en ökad och fördjupad samverkan. Det senare är en förutsättning för att få igång flera åtgärder och initiativ på energiområdet. Samverkan sker via formella och informella möten, samtal och andra sammankomster främst mellan lokala och regionala aktörer. Men även samverkan med Energimyndigheten, Skogsstyrelsen, Boverket och Naturvårdsverket är väsentliga.

Informationen sprids framförallt via:

- **Webbplats:** Domänerna www.energiintelligent.se samt www.energiintelligent-dalarna.se används och är länkade till en gemensam hemsida på www.dalarna.se
- **Seminarier/workshops:** Bl.a. det årliga Energiseminariet
- **Nyhetsbrev:** I samarbete med Dala-MaTs och ByggDialog Dalarna

Uppföljning

Inom ramen för länsstyrelsens samlade miljömålsuppföljning kommer regionala och kommunala energibalanser (tillförsel/användning) samt indikatorer som belyser olika energiaspekter att redovisas fortlöpande. Miljömålsuppföljningen fokuseras på att följa upp energitillståndet i förhållande till beslutade regionala mål för energi.

Uppföljningen av EnergiIntelligent Dalarna inriktas på att belysa dels hur den regionala energisamverkan utvecklas och dels genomförandet av programmets 63 åtgärder och övriga aktiviteter. Den årliga uppföljningen och utvärderingen av resultaten i förhållande till beslutade mål och planer utgör ett viktigt underlag för utveckling av EnergiIntelligent Dalarnas verksamhet och därmed beslutsunderlag för styr- och samverkansgrupp. Men uppföljningen ska även stimulera hela Dalarnas energiarbete – genom att sprida resultat och erfarenheter från enskilda projekt och aktiviteter.

Målsättningen är att de olika delmomenten i energiuppföljningen på sikt ska resultera i ett samlat årligt ”energibokslut” för Dalarna.

Ekonomi

Länsstyrelsen ansvarar för det övergripande arbetet inom EnergiIntelligent Dalarna genom två heltidstjänster som koordinerar arbetet, arbetar med övergripande information och uppföljning av både program och länets energibalans. Dessutom ansvarar länsstyrelsen för genomförandet av vissa delprojekt, som Energitillsyn av företag.

Enskilda åtgärder ska i första hand både genomföras och finansieras inom ramen för de enskilda aktörernas ordinarie verksamheter. Men flera av de åtgärder som redovisas i energiprogrammet är av utvecklingskaraktär varför det behövs ekonomiskt stöd från till exempel Energimyndigheten, Naturvårdsverket och andra regionala/centrala parter för dess genomförande.

För att EnergiIntelligent Dalarna ska få den genomslagskraft som avses och uppnå de visioner och mål som beslutats i programmet behöver den övergripande budgeten förstärkas med ytterligare medel för bland annat delutredningar och förprojektering av åtgärder.

Bilaga

EnergiIntelligent Dalarna – energiprogrammets vision, mål och åtgärder

Vision:

Ett EnergiIntelligent Dalarna har skapats där hållbara och miljöanpassade energilösningar är en naturlig del av samhällsutvecklingen 2016.

Detta innebär bl.a. att:

- Dalarnas långsiktiga miljömål för energi och klimatpåverkan håller på att genomföras och Dalastrategins målsättningar på energiområdet har uppnåtts.
- Energianvändningen är effektiv och andelen förnybar energi är hög.
- Dalarna har stärkt sin attraktivitet och konkurrensförmåga genom att vara nationell föregångare på energiområdet.

Mål 2010:

Åtgärder och andra insatser är vidtagna och en regional energisamverkan etablerad som varaktigt stärker och bidrar till Dalarnas ekonomi, sociala situation och uppsatta miljömål.

Detta innebär bl.a. att:

- Dalarnas miljömål – delmålen 2010 för energi och klimatpåverkan – har uppnåtts och Dalastrategins mål på energiområdet håller på att uppnås. Även andra aspekter av hållbar utveckling, exempelvis jämställdhet, barnperspektiv och folkhälsa, beaktas i energiarbetet.
- En fördjupad och långsiktigt stabil regional samverkan i energifrågor har etablerats.
- Pågående goda initiativ har fortsatt och nya tagits. Energiprogrammets åtgärder har utvecklats och ett stort antal har genomförts eller är under genomförande. Några exempelskapande projekt har initierats, bl.a. inom energirådgivning, energitillsyn, energieffektivisering i fastigheter och förnybar energi. Även andra insatser såsom uppföljning, informationsspridning och omvärldskunskap har utvecklats.
- Kommuner, näringsliv, myndigheter, fastighetsägare och andra organisationer deltar i genomförande och samverkan, liksom även centrala myndigheter.

Åtgärder:**Kommunerna**

Energirådgivning: **1** Utveckla Dalarna som ett nationellt testområde för en integrerad och utvecklad energirådgivning. **2** Utarbeta och tillämpa konkreta, mätbara mål för energirådgivningen. **3** Utveckla kompetens/utbildning gentemot energirådgivarna via kurser seminarier m.m. **4** Bilda lokala energigrupper och nätverk för erfarenhetsutbyte, spridning av information, uppföljning och samverkan kring olika aktiviteter. **5** Utveckla energirådgivningens samverkan med andra som arbetar inom energiområdet: installatörer, energibolag, tillsynshandläggare, konsumentvägledare m.fl. **6** Utveckla samarbete med skolan, bildningsförbund, föreningar (bl.a. villaägarna). **7** Ta fram katalog med goda exempel; utveckla spridning av goda exempel. **8** Skapa målgrupper där effekterna av informationsinsatser, bi drag etc. kan mätas. **9** Marknadsföra och sprida information om energieffektivisering och förnybar energi.

Energiplanering: **1** Utveckla energiplaneringen och energifrågor i annan kommunal/regional planering. **2** Inrätta energiråd/samverkansgrupper i kommunerna för dialog mellan företagare, energibolag och kommunens berörda förvaltningar inkl energirådgivaren. **3** Analysera och förbättra säkerheten beträffande eldistribution.

Ägarstyrning av bolag: 1 Belysa hur kommunerna kan bidra till energiomställningen och en hållbar utveckling genom sina bolag. 2 Genomföra seminarier för politiskt förtroendevalda i kommunala bolagsstyrelser och kommunstyrelser samt berörda tjänstemän för att belysa hur kommunen genom ett aktivt ägande kan bidra till god service och bra livsbetingelser för kommunens innevånare och företag. Samverkan: 1 Öka nyttjande av spillvärme. 2 Öka samarbetet mellan kommuner och företag för att etablera långsiktiga, gemensamma energisystem. 3 Verka för att små och medelstora nischade företag inom energiområdet utvecklas och hittar samarbetspartners för leverans av totallösningar.

Industrin och näringslivet

Effektivisering: 1 Genomför energikartläggningar, analysera materialet, sätt upp mål och upprätta förslag till energieffektiviseringar. 2 Fördela energirådgivarnas arbetsuppgifter så att en större del av-sätts till "industrirådgivning". 3 Starta nätverk med bl.a. energirådgivare för information, idéspredning, erfarenhetsutbyte kring energieffektivisering samt ökad användning av förnybar energi i små och medelstora industrier. 4 Uppmuntra fler stora företag att ansluta till PFE (Program för energieffektivisering i energiintensiv industri). 5 Verka för demonstrationstest av ny teknik inom industrin.

Tillsyn: 1 Utveckla en ny modell för tillsyn. 2 Genomföra energikartläggningar på företag. 3 Upprätta energiplaner med angivande av åtgärder för energieffektivisering och övergång till förnybar energi. 4 Genomföra kompetenshöjande insatser beträffande energieffektivisering och förnybar energi hos handläggare, industrier, energirådgivare. 5 Se över samverkan mellan tillsyn, egenkontroll, energirådgivning och Energiligan.

Val av energislag: 1 Bidra till fortsatt diskussion och kunskap om för- och nackdelar med olika energislag.

Mottrycksproduktion: 1 Verka för ökad mottrycksproduktion.

Fastighetsägarna

Effektivisering: 1 Kraftsamla för energieffektivisering i Dalarnas bygg- och fastighetssektor, särskilt offentligt ägda fastigheter. Använda Byggdialog Dalarna som ett forum. 2 Bibehålla och växla upp initiativ för energieffektivisering som sker. Sprida goda exempel. 3 Demonstrera ny teknik, t.ex. passiva hus, i någon fastighet i Dalarna. 4 Genomföra flera insatser för utbildning, information gentemot olika målgrupper. 5 Arbeta mer systematiskt med mål, uppföljningsverktyg, energistyrning, bra modellexempel osv. 6 Utveckla effektivisering i småhus genom energirådgivningen m.fl. Ge möjlighet till mätning. 7 Utveckla företag för specialisering inom energieffektivisering.

Konvertering: 1 Skynda på utfasning av olja hos användare med större pannor, i första hand offentliga fastighetsägare. 2 Belysa möjligheterna att ersätta olje- och eluppvärmning med förnybar energi, t.ex. kombinationen sol och pellets för småhus. 3 Dra nytta av det nationella stödet till klimatinvesteringsprogram (Klimp). Söka lösningar för att genomföra bra Klimpåtgärder som inte beviljats stöd. 4 Stödja och utveckla omställningen från direktverkande el och olja genom de nya statliga bidragen.

Upphandling: 1 Informera och utbilda om Lagen om Offentlig Upphandling och hur den kan tillämpas för kravställande på energiområdet. 2 Sprida metoder från pågående projekt där upphandling och beställarkompetens tas upp, Det hållbara byggandet m.fl. 3 Utveckla nya initiativ som skapar incitament och vinna/vinna situationer. 4 Preciserar kraven på energianvändning i kWh/m² vid upphandling. 5 Ställa energikrav vid statliga stöd (företagsstöd m.m.) som medför upphandling.

Turistnäringen (i vintersportområden)

Effektivisering och minskat elberoende: 1 Genomföra studie av konsekvenserna av en effektreducering/laststyrning för speciellt fritidshus. 2 Öka utnyttjande av fjärrkontroll/styrning av värme till enskilda fritidshus. 3 Utforma speciellt rådgivningspaket till fritidshusägare. 4 Styra tillförsel och användning i högre grad via samhällsplaneringen. 5 Konvertera uppvärmning av större och mindre anläggningar till bioenergi i kombination med sol.

När- och fjärrvärme

Utbyggnad av befintliga och nya system: **1** Bygga ut fjärr- och närvärmenät, utnyttja möjligheterna till statligt stöd. **2** Marknadsföra gemensamma systems fördelar (enkelt, driftsäkert, tryggt, bekvämt). **3** Stödja utveckling av koncept för färdig värme och entreprenörer på området. **4** Stödja utveckling av ”flexibel fjärrvärme” där olika förnybara energikällor kan samverka.

Kraftvärmeutbyggnad: **1** Öka utbyggnaden av fjärrvärme. **2** Skapa långsiktiga finansiella lösningar och stabila förutsättningar (el-certifikat).

Förnybar energi

Tillförsel och tillgänglig potential: **1** Öka användningen av kompetensen inom Högskolan Dalarna, speciellt Centrum för solenergiforskning (SERC). **2** Utveckla nya och stödja befintliga företag med fokus på förnybar energi och entreprenörskap. **3** Utnyttja de bidragsmöjligheter som finns bättre. **4** Öka rådgivning och information med goda exempel. **5** Stödja pågående initiativ och projekt i Dalarna för ökad användning förnybar energi. **6** För att lösa intressekonflikter: bedriv information och kunskapsöverföring till berörda intressenter, skapa förståelse för olika synsätt. **7** Stödja och utveckla produktion, företagande och marknad för energigrödor från jordbruket.

Genomförande av programmet:

Genomförande av EnergiIntelligent Dalarna etableras genom en treårig uppbyggnadsfas i projektform 2006–2008.